Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана. | № 180 (18203) | **1989 оной августын 5, суббото** | Сэн 3 мүн.

СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси

ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН ГУРИМЫЕ НАРИЖУУЛАН hАЙЖАРУУЛХА

СССР-эй Верховно Соведэй сесси хүдэлмэрэе **Р. Н. Нишановай** түрүүлэгэ доро августын 3-да Кремль соо үргэлжэлүүлээ.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет «Гүрэнэй предприяти (нэгдэл) тухай СССР-эй Хуулиде хубилалтанууде, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай «СССР-эй Хуулиин проектые СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табиба.

Энэ асуудалаар элидхэл хэхынь тула СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **А. И. Абалкинда** үгэ үгтэнэ.

Экономическа реформо залан шууд бэлүүлгын харгы зам хадаа хүндэ хүшэр байдалhаа совет экономикые гаргаха талаар тон шухала, ори ганса арга мүн. Хүтэлбэрилгын албадан зонхилогын гуримые усадхажа, хүтэлбэрилгын экономическа онол арганууде хэрэглэhэнэй, предприятинууд болон ажалша коллективүүдэй, нютагай зургаануудай, бүхы шатын Советүүдэй эдэбхи үүсхэлые, бэеэ даанан байдалые хүгжөөhэнэй, ажахын ажал ябуулгын эсэсэй үрэ дүнгүүдэй, хүдэлмэрилэгшэ болон коллективэй материальна, социальна байдалай хоорондохи холбоое бэхижүүлhэнэй ашаар ажахы эрхилэлгын тон шэнэ гуримда орохо байнабди гэжэ правительство энэ Хуулиин проектые бэлдэхэдээ тоолоhон байна гээд тэрэ хэлэбэ.

Экономическа реформо залан шууд бэелүүлэнгүй, манай орондо тон шухала удха шанартай үйлэдбэриин ашаг үрые эрид дээшэлүүлжэ, продукциин шанарые hайжаруулжа, социальна зорилгонуудые шиидхэжэ шадахагүй байнабди. Тиигээгүй hаа, экономическа, мүн ниитын ажабайдалай бүхы hалбаринуудта өөhдөө өөhэдыгөө хүтэлбэрилхын, демократи үргэдхэхын тула бэта бэхи материальна үндэhэ hуури табижа шадахагүй байнабди.

Хараалhан замhаа хадуурангүй, унжагайрангүй, гэхэтэй хамта яаралтай, гүнзэгыгөөр бодомжологдоогүй шиидхэбринүүдые абангүй, реформын замаар хэлбэришэгүйгөөр, шууд сэхээр урагшаа дабшажа шадахагүй байнабди.

Хуули хэрэглэлгын ажал ябуулгые шэнжэлгэ хэдэн тон шухала тобшолонуудые хэхэ арга олгобо. Хэрбээ экономическа реформын хэзээ эхилhые тоолохо болоо hаа, Социалис гүрэнэй предприяти (нэгдэл) тухай Хуули 1988 оной январиин 1-hээ эхилээ hэн. Хуулита экономикын үндэhэ hуури имаргал энэ Хуулиhаа бүрилдүүлэгдэжэ эхилээ. Энэ хадаа түсэблэлгые нарижуулан, мүнгэн hангай урьhаламжын гуримые hайжаруулха, үйлэдбэриин онол арганууда оптово худалдаа наймаанда орохо, ажалай түлбэриие гуримшуулха талаар саашадаа бүхы шиидхэбринүүдые абалгада үндэhэлхэ ёhотой хуули гаргалгын акт болоно.

Ажалша коллективүүдэй хүдэлдэг, бүхы материальна ашатуhым байгуулагдадаг, национальна доходой эшэ үндэhэеэ абадаг экономическа реформо бэелүүлхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ дүй дүршэл харуулба. Энэ хадаа орн ганса үнэн зүб шиидхэбри болоно бшуу. Тус Хуулиие нарижуулан hайжаруулгаhаа экономическа реформын бусад бүхы алхамуудай булдыдаха байhаниинь элитэ. Тиимэhээ тэрээндэ нимэ ехэ анхарал хандуулагдана.

Хэдэн үдэрэй урда тээ Верховно Совет шиидхэбри абаа hэн. Тэрээнтэй зохилдуулагдажа, СССР-эй Верховно Соведэй намарай сесси болотор хоорондоо холбоотой экономическа гүрэнэй хуулинуудые бэлдэхыень правительствада даалгагдаа: Зөөри тухай Хуули; Арендэ ба арендэ харилсаануд тухай Хуули; Орон дотор ниитэ нэгэн налогой гурим тухай Хуули; Социалис предприяти тухай Хуули; Гүрэнэй предприяти, кооперацои тухай Хуулинуудта заhабаринуудые оруулха тухай; Газар ба газарые хэрэглэлгэ тухай Хуули баталха. Эдэ бүхы Хуулинууд хоорондоо нягта холбоотой байха ёhотой. Эдэ асуудалнуудые үргэлжэ дээрэнь шиидхэзгүй hаа, экономическа реформын талаар урагшаа ехэ, горитой алхам хэжэ шадахагүй байнабди. Энэмнай айхабтар хүшэр хүндэ зорилго болоно. Намарай сессиин болотор экономическа реформые саашадань гүнзэгырүүлхэ талаар хоорондоо нягта холбоотой Хуулинуудые бэлдэхдээ, тэрэниие шууд сэхээр, хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхые хараалнабди. Энэ сесси дээрэ эдэ шиидхэбринүүдые баталан абалгада заhабаринуудые оруулха эрилтэ ажабайдал табиба.

Энэ документые бэлдэлгын үндэhэ hуурида юу табиха ёhотойбибди? Эндэ тодорхой үндэhэ hуури табиха гээшэ тэрэнэй гол зорилго болохо ёhотой гэжэ хэлэхэ байнаб.

Нэгдэхэзр, бидэ хэдэ хэдэн институдуудай, тэрэ тоодо академическэ, экономическа институдуудай научна зохеологнуудта, энэ Хуулиие ажабайдалда хэрэглэлгые шэнжэлгэдэ түшэглэхэ ёhотойбди.

Хоёрдохёор, Арадай депутадуудай съезд дээрэ, Верховно Соведэй сесси дээрэ оруулагдаhан дурадхалнууд нариналр шэнжэлэгдээ, ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэдтэй, Москвагай предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалгануудай үедэ зүбшэх хэлсэгдээ.

Эсэстээ Экономическа реформын талаар комиссинуудай бүридэлдэ правительственна зургаануудай хүдэлмэридэ энэ Хуули хэрэглэлгын дүй дүршэлые согсолхо ажал ябуулгадаhан, тэрэниие нарижуулан hайжаруулха дурадхалнууд бэлдэгдэhэн байгаа. Эдэ бүгэдэ мүнөө зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдажа байhан Хуулиин проектые бэлдэхэ арга олгоо гэжэ эдэ хэлэгдэнэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Нэн түрүүн ажахы эрхилэлгын тухэл шэнжэнүүдые бэеэ даагаад шэлэхэ эрхэ предприятинуудта, тэдэнэй ажалша коллективүүдэ олгохо шухала гэжэ тэрэ саашадаа хэлэбэ. Ажахы эрхилэлгын элдэб түхэл шэнжэнүүдые, ажахын тоосооной модельнүүдые бэелүүлхэ арга олгохо байна.

Гүрэнэй захилhаа гадуур үйлэдбэрилэгдэhэн продукци худалдалгада бэеэ даанан эрхыень үргэдхэхэ тухай асуудал зарим предприятинууд табина. Энэ талаар зарим тэдэ хэм хэмжээнүүд бии, гэбэшье тэдэнэй үйлэдбэриhэн продукциин бүхы хэмжээнэй гуроэнэй захил болодог дээрэhээ иимэ эрхэнүүдые хэрэглэжэ шадахагүй үсөөн бэшэ предприятинууд бии байна. Эдэмнай илангаяа экономикын гулишын-түүхэй эдэй hалбаринуудта хабаатай бшуу. Эдэ хэм хэмжээнүүдтэ хубилалтануудые оруулха шухала гэжэ элидхэлшэ хэлээ. Гүрэнэй захил 100 процентhээ заабол доошоо байха ёhотой. Элдэб hалбаринуудта гүрэнэй захиг бүридүүлгын асуудалнуудта элидхэлшэ саашадаа дэлгэрэнгыгээр тогтобо.

Салин хүлhэнэй ба ажалай бүтээсын ургалтын хоорондохи харилсаануд элидхэл сое хаража үзэгдэhэн байгаа. Байгша ондо hара бүхэндэ нөөсэлгын банкнуудта хүн зоной оруулжа байдаг мүнгэнэй ургалта 3 миллиард түхэриг болоно. Арадай депутадуудай съездын хүдэлмэрэе эхилhэнhээ хойшо нөөсэлгын банкнуудта хүн зоной мүнгэ хаалга 7 миллиард түхэриг өөршэлээ.

Салин хүлhэнэй ба ажалай бүтээсын ургалтын хоорондохи тэнсүүри болюулагдахаар дурадхагдана. Орон дотор налог тохолгын ниитэ нэгэн гуримай баталагдан абтатар, ажалай түлбэриин жасын ургалтын налог тохолгын шэнэ гурим тогтоохые дурадхагдана.

Энэ шиидхэбриин удхань иимэ байна: хэрбээ түйлагдаhан хэмжээндэ ажалай түлбэриин жасын ургалта 3 процентhээ дээшэ болоогүй hаань, налог тохогдогүй. Энэнь хүн зоной мүнгэн ашаг олзын тодорхой ургалтые иэгэ хэмжээндэ байлгаха, орон дотор саарhан мүнгэнэй үнын унаргаhаа лаб хамгаалха арга олгохо байна. Хэрбээ ажалай түлбэриин жасын ургалтын 3 процентhээ дээшэ болоо hаань, удаа дараалан дээшэлүүлэгдэhэн гуримаар налог тохогдохо.

Арадай хэрэглэмжын эд баераа үйлэдбэрилгые ехэдхэлгэhээ, хүн зониие хангалгаhаа ажалай түлбэриин жасын ургаа гээшэ hаань, бүхы предприятинууд, нэгэдэлнүүд, эмхинүүд болон ажахынуудта налог тохолгын шэнэ гуримые хэрэглэхэгүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ

Хүтэлбэрилгын гуримые нарижуулан hайжаруулха харгы замуудта элидхэлшэ саашадаа тогтобо. Хэлсээнэй үндэhөөр хараалагдаhан тэдэнэй үялганууде үлөөжэ, нэгэдэлнүүдэй бүридэлhөө hаадгүйгөөр гараха эрхэ ажалша коллективүүдтэ олгохоор дурадхагдана гэжэ тэрэ хэлээ. Гадаадын худалдаа наймаанай ябуулганууде хэхэ эрхэ бүхы предприятинуудта олгохые хууляар хараалагдана.

Эдэ дурадхалнуудые дэмжэжэ, Хуулиин проектые баталан абаха гуйлтатайгаар элидхэлшэ правительствын үмэнhөө Верховно Соведтэ хандаба.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта).

Совет Социалис Республикануудай Союзай Хуули

ХҮН ЗОНОЙ ПЕНСИОННО ТЭДХЭМЖЭ БОЛОН СОЦИАЛЬНА ХАНГАЛГА hАЙЖАРУУЛХА ТАЛААР ХОЙШОЛУУЛАШАГҮЙ ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

Дайнай ба ажалай ветерануудые, инвалидуудые, наhа бараhан сэрэгэй алба хаагшадай гэр бүлэнүүдые пенсеэр тэдхэлгэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай болон колхозуудай гэшүүдэй пенсионно тэдхэмжын нэгэн адли эрхэ байдал тогтоохо, мүн тэрэшэлэн эдэ бүлэгэй эрхэтэдэй социальна хангалга hайжаруулха талаар хойшолуулашагүй хэмжээнүүд тухай СССР-эй Арадай депутадуудай съездын шиидхэбринүүдые гүйсэдхэн, Совет Социалис Республикануудай Союзай Верховно Совет ингэжэ **тогтооно:**

Статья 1. «Гүрэнэй пенсинүүд тухай» болон «Колхозуудай гэшүүдэй пенсинүүд болон тэдхэмжэнүүд тухай» СССР-эй Хуулинуудаар тогтоогдоhон пенсинүүдэй эгээл доодо хэмжээнүүдые ингэжэ дээшэлүүлхэ:

наhанайнгаа пенсидэ гарагшадта — hарын 70 түхэриг хүрэтэр;

нэгдэхи группын инвалидуудта — hарадаа 85 түхэриг хүрэтэр, хоёрдохи группын — hарадаа 70 түхэриг хүрэтэр;

тэдхэхэ хүнөө алдаhан түрэлхидтэнь, СССР-ые хамгаалхадаа гү, али сэрэгэй албанай бусад уялганууде дүүргэхэдээ, үгышье hаа, фронтдо ябахадаа, шархатаhанай hүүлээр үбшэлжэ, контузи абаhан гү, али гэмэлтэhэн ушаphаа наhа барзhан сэрэгэй алба хаагшадай hамгадта—hарадаа 60 түхэриг хүрэтэр.

Статья 2. Ажалшадай пенсионно тэдхэмжэ тухай СССР-эй шэнэ Хуулиин хүсэндөө оротор, колхозуудай гэшүүдтэ болон тэдэнэй гэр бүлынхидтэ пенсинүүдыень, «Гүрэнэй пенсинүүд тухай» СССР-эй Хууляар хүдэлмэришэдтэ, алба хаагшадта, тэдэнэй гэр бүлэнүүдтэ тогтоогдоhон пенсинин гуримаар ба арга нүхэсэлөөр тогтоожо, түлэдэг болохо. Тиихэдээ пенсиинь хэмжээнүүдые тэдээндэ тоолон гаргахын тула колхозуудай гэшүүдэй салин хүлhые мүнөө тэдээндэ тогтоогдоhон гуримай ёhоор тодорхойлхо.

Тус Хуулиин хүсэндөө оротор колхоздо хүдэлмэрилhэн сагыень «Гүрэнэй пенсинүүд тухай» СССР-эй Хуулиин ёhоор пенси абаха эрхэ үгэдэг ажалай стаждань оруулха.

Статья 3. СССР-ые хамгаалхадаа гү, али сэрэгэй албанай бусад уялганууде дүүргэхэдээ, үгышье hаа, фронт дээрэ ябахадаа, шархатаhанай удаа үбшэлжэ, контузи абажа гү, али гэмэлтэжэ, инвалидууд болоhон, сэрэгэй алба хаагшадай дундаhаа гараhан инвалидуудта үндэр наhатай боложо абадаг пенсиень hарадаа 15 түхэриг өөр дээшэлүүлхэ, тиихэдээ наhанайнь пенсиин тогтоогдоhон дээдэ хэмжээе хизаарлахагүй.

Статья 4. Хүдэлмэришэд болон мастернуудаар хүдэлдэг наhанаингаа пенсидэ гарагшадта пенсиень, мүн тэрэшэлэч ажал хэдэг инвалидуудта пенсиень, ямаршье салин хүлhэ (олзо оршо) абадаг байгаашье hаань, дүүрэн хэмжээгээр түлэдэг болохо.

Статья 5. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадта врачнуудай рецептээр эмүүдые түлөөhэгүйгөөр үгэхэ гурим тогтоохо.

Статья 6. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадта, мүн тэрэшэлэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жолнүүдтэ ара талада шэн габьяата ажалайнгаа ба эрхим hайнаар сэрэгэй алба хэhэнэйнгээ түлөө СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагдаhан хүнүүдтэ городой пассажирска транспортын бүхы түхэлнүүдээр (таксиhаа бэшээр), мүн худөө нютагуудта (тэдэнэй ажахуудаг захиргаанай райондотор) ниитын хэрэглэдэг автомобильна транспортаар (таксиhаа бэшээр) түлөөhэгүйгөөр ябаха эрхэ олгохо. Тиихэдээ энээнние бэелүүлхэ гурим союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд тодорхойлхо ёhотой.

Статья 7. Сэрэгэй алба хаагшадай дундаhаа, СССР-ые хамгаалхадаа гү, али сэрэгэй албанай бусад уялганууде дүүргэхэдээ, үгышье hаа, фронт дээрэ ябахадаа шархатаад, удаань үбдэжэ, контузи абажа гү, али гэмэлтэжэ наhа бараhан сэрэгэй алба хаагшадай түрэлхидтэ болон hамгадта Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадта тогтоогдоhон хүнгэлэлтэнүүдые түлэдэг болохо.

Статья 8. Багаhаа инвалид бологшодто түлэгдэдэг hара бүриин гүрэнэй тэдхэмжын хэмжээе дээшэлүүлхэ: нэгдэхи группын инвалидуудта — hарадаа 70 түхэриг хүрэтэр, хоёрдохи группын — 50 түхэриг хүрэтэр, 16 наhа хүрөөгүй үхибүүд-инвалидуудта — hарадаа 70 түхэриг хүрэтэр.

Статья 9. Тус Хуули абалгатай холбоотой гаргашануудые мүнгөөр хангахын тула предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон организацинуудай гүрэнэй социальна страхованида оруулдаг түлбэринүүдэй тарифуудые элдэб янзаар 30 процент хүрэтэр дээшэлүүлхэ. Инвалидууд болон пенсионернүүдэй ниитын эмхинүүдтэ, тэдэнэй предприятинууд, эмхи зургаануудаг, нэгэдэлнүүд болон hуралсалай зургаануудаг hаа энэ хабаагүй.

Хүтэлбэрилгын аппарадай хүдэлмэрилэгшэдтэ хабаатай ажалай нөөсэнүүдэй түлөө жэлэй түлбэриие 300-hаа 600 түхэриг хүрэтэр ехэ болгохо. Иимэ түлбэри инвалидуудай ба пенсионернүүдэй ниитын эмхинүүдhээ, тэдэнэй предприятинуудhаа, эмхи зургаануудhаа, нэгэдэлнүүдhээ болон hуралсалай зургаануудhаа бэшэ кооперативуд болон бусад ниитын эмхинүүдэй предприятинуудта түлүүлдэг болохо.

Гүрэнэй социальна страхованида оруулдаг түлбэринүүдэй тарифуудые дээшэлүүлгэ ба ажалай нөөсэнүүдэй түлөө түлбэриин хэмжээе дээшэлүүлгэ 1990 оной январиин 1-hээ бэелүүлхэ, тиихэдээ энэ табан жэлдэ предприятинуудта, нэгэдэлнүүдтэ ба организацинуудта тогтоогдоhон экономическа нормативуудые хубилгахагүй.

Статья 10. Тус хуулиин 1—3-дахи, 5—7-дохи статьянуудаар хараалагдаhан хэмжээ ябуулганууде 1989 оной октябриин 1-hээ, харин 4-дэхи, 8-дахи статьянуудаар хараалагдаhыень — 1990 оной январиин 1-hээ бэелүүлжэ эхилхэ.

Статья 11. Тус Хуулиhаа үндэhэлэн гараhан хубилалтануудта нэмэлтэнүүдые мүнөө хүсэндөө байhан Хуулинуудта оруулха тухай дурадхал гурбан hарын туршада СССР-эй Верховно Соведтэ оруулхыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1989 оной августын 1.

ШАХАРДУУ ХАhЫН ЕРЭЭД БАЙХАДА...

Ямаршье жэлдэ үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ хүнгэн байдаггүй ааб даа. Тиигэбэшье байгша ондо республика соо илангаяа үбhэ хуряалга орёо бэрхэтэй байдалда үнгэргэдэжэ байна. Олохон районуудта ган гасуур боложо, үбhэ ногооной ургасын муу байхынь хажуугаар, hүүлэй үедэ хаа хаанагүй хура бороо орожо, ходо бүрхэг байжа, үбhэ хуряалгые нилээд гэдэргэнь татана.

Байгша оной июлиин 31-нэй мэдээгээр, ажахынуудта хамта 545 мянган центнер **үбhэн** hурилэгдөө гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, 156 мянган центнерээр бага үбhэн бэлэдхэгдээ. Түсэб оройдоол 14 процентдэ хүргэгдэбэ. Ондоогоор хэлэбэл, бүхы 588,4 мянган гектар сабшалангай миил 81,6 мянган гектарайнь ногоон сабшагдаа.

Энэ жэлэй орёо бэрхэтэй байдалдашье үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэжэ шадаhан районуудта яhала ехэ юумэн хэгдэдэ байна. Жэшээнь, нёдондо энэ үедэ Баргажанай райондо оройдоол 3254 центнер үбhэн сомогдоод байгаа hаа, мүнөө эндэхид 84,5 мянган центнер үбhэтэй болонхой. Баунтын, Прибайкалиин, Хурамхаанай, Ивалгын, Кабанскын, Яруунын районууд үнгэрhэн жэлэйхиhээ жэшээгүй ехэ үбhэ абаа.

Илангаяа ган гасуурта дайрагдаhан зарим районууд бүхы арга боломжоёо элсүүлэн хүдэлжэ, нёдондоной энэ үеынхиhөө ехэ үбhэ бэлэдхэжэ шадаhаниинь hайшаалтай.

Гэхэтэй хамта Зэдын, Захааминай, Хяагтын, Түнхэнэй, Сэлэнгын районууд үнгэрhэн жэлэй энэ үеынхиhөө hураггүй бага үбhэ абаа. Жэшээнь, Зэдын районой ажахынууд нёдондо энэ үедэ 75,3 мянган центнер үбhэтэй болоод байhан hаа, мүнөө оройдоол 3615 центнер үбhэ hурилөө.

hүүлэй үдэрнүүдтэ хура бороотой байhан дээрэhээнь зарим районуудай ажахынууд **сенаж** даралгада машина, техникэ олоор табижа, энэ тэжээл горитой бэлэдхэжэ шадаа. Тарбагатайн, Бэшүүрэй, Кабанскын районууд тэрэ тоодо оролсоно. Гэбэшье бүхы дээрээ энэ тэжээл нёдондоной тус үеынхиhөө hураггүй бага бэлэдхэгдээ. Хэрбээ үнгэрhэн жэлэй энэ үедэ республика соо 392,8 мянган центнер **сенаж** дарагдаад байгаа hаа, мүнөө тэрэнь hаял 153,1 мянган центнертэ хүргэгдөө.

Республика соо оройдоол 6 райондо **силос** дарагдажа эхилэгдээ. Үнгэрhэн жэлэй энэ үедэ бүхыдөө 13,9 мянган тонно силос нөөсэлэгдөөд байбал, энэ жэлдэ 19,3 мянган тонно дарагдаад байна.

Витаминтай **ногооной гурил** татаха хүдэлмэри үрда жэлэйхиhээ мууса ябуулагдана. Хэрбээ нёдондо энэ үедэ республика соо 104,6 мянган центнер ногооной гурил татагдаhан hаа, мүнөө оройдоол 80,6 мянган центнер тиимэ тэжээл нөөсэлэгдөө. Зэдын, Сэлэнгын, Захааминай районуудта АВМ түхэлэй агрегадууд ёhоор хүдэлгэгдэнэгүй. Үнэндөө, гандуу жэлдэшье үрмэдэhэ халаахай, хээрын ногооноhоо эхилээд, сабшажа ногоон гурил болгохо арга боломжо хаа хаанагүй бии ха юм. Эгээл тиимэhээ энэ арга хэрэглэжэ, Хурамхаанай, Баргажанай, Хяагтын, Тарбагатайн районуудай ажахынууд нёдондоной хиhөө hураггүй ехэ гурил татаа.

Бэлэдхэгдэhэн бүхы тэжээлые малай условно толгой бүхэндэ хубаахада даб дээрэ оройдоол 0,9 центнер тэжээлэй единицэ хүртэнэ. Харин энэ жэлдэ хамаг арга боломжо хэрэглэжэ, адагынь 9 центнер тэжээлэй единицэ болохо үбhэ хоол нөөсэлхэ шухала.

Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын эршэ дэлисые үдэрhөө үдэртэ шангадхаха, эндэ ажалай түрүү онол арганууде үргэнөөр хэрэглэхэ ёhотой болоно. Илангаяа бүхы тэжээлые түбхын түрүүн hайн шанартайгаар абаха, газар дээрээ ургаhан юумые hогооборишье үлөөнгүй, гэзнгүйгөөр хуряажа абаха хэрэгтэй.

Худоо ажахын шэнжэлэл

РЕСПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДТА ҮБhЭ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН ХЭР ЯБУУЛАГДАЖА БАЙhАН ТУХАЙ

1989 ОНОЙ ИЮЛИИН 31-нэй МӨДЭЭН

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Районууд	Үбhэн	Сенаж	Силос	Ногооной гурил
Ивалгын	45	—	—	11
Баргажанай	32	—	11	9
Хурамхаанай	30	—	—	28
Кабанскын	29	4	—	39
Прибайкалиин	25	31	—	23
Загарайн	22	2	—	17
Тарбагатайн	19	13	6	18
Бэшүүрэй	17	5	4	23
Мухар-Шэбэрэй	17	2	6	16
Хорийн	16	1	1	15
Түнхэнэй	11	5	6	21
Хэжэнгын	9	—	—	7
Хяагтын	6	2	—	24
Баунтын	6	—	—	—
Яруунын	6	—	—	6
Сэлэнгын	4	1	—	1
Хойто-Байгалай	1	—	—	—
Ахын	—	—	—	—
Республика бүхыдөө	16	3	2	16

КПСС-эй ЦК-гай МАРТЫН (1989 он) ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

ШУХАЛА АСУУДАЛ ЗҮБШЭГДӨӨ

Партийн ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. С. Горбачев 1989 оной мартын 16-да КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлэхэдээ, «Нүхэдүүд нютагуудтаа хүдэлмэришэн ангитай тэрэашадтай ушар байдалые зүбшэн хэлсээд, хоёрдугаар жэлэй туршада хүдөө нютагуудаа һайжаруулая гэжэ хэлсээгүй һаа, болохогүй байна» гэжэ онсолон заагаа һэн. Тиин мүнөө республикадамнай хүн зоноо эдеэ хоолой продуктнуудаар гүйсэд хангаха холын хараатай программа зохёогдожо, бодото дээрэнь бэелүүлэгдэхээр хэлсэгдэнэ. Жэшээлбэл, колхоз, совхозуудай, хүдөө ажахын бүсад предприятинуудай гол һалбаринуудые эрид хүргөөхэһөө гадна, хубиин ажахынуудай, предприятиэ, эмхинүүдэй хамһабаринн ажахынуудай адууһа малые олошоруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ зорилгонууд хараалагдана.

Һаяхан Мухар-Шэбэрэй райондо республикын районуудэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар семинар-зүблөөн үнэргэгдөө һэн. Тусхайлбал, тэндэ партийн горкомуудай, райкомуудай нэгэдэхи секретарьнэр, арадай депутадуудай районно Советэй түрүүлэгшэнэр, РАПО, АПО-нуудай түрүүлэгшэнэр, профсоюзай райкомуудай, районуудай эд хэрэглэгшэдэй союзуудай түрүүлэгшэнэр, бэлэдхэлэй конторонуудай директорнуд уригдажа зүблөөндэ хабаадалсаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Мухар-Шэбэрэй райондо хубиин ажахынуудые хүргөөхэ, мүн айл, зоной һайн дураараа тушаһан эдеэ хоолой продуктнуудые буйлуулан болбосоруулжа, улад зондоо хүдалдаха талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулагдаа юм. Жэшээлбэл, районой түб — Мухар-Шэбэр һуурында тоһо-сырэй, хилээмэнэй заводуудта, мяхаар олон зүйлэй продукци гаргадаг цехтэнь урдынхиһаа һайн шанартай, шэлэжэ абамаар олон зүйлэй продуктнууд гаргадажа, наймаанда эльгээгдэнэ. Зүблөөндэ хабаадагшад абаһаар соёлой байшан соо тусгаар эмхинуудтань эмхидхэгдэнэн эдеэ хоолой продуктнуудай выставкэ хаража танилсаа. Эндэ гансашье кондитерска, һэрюун унданай бэшэ, мүн мяхаар буйлуулагдаһан 17—18 зүйлэй продуктнууд табигдаа. Байгша ондо Зүүн Сибириин технологическа институтэй эрдэмтэд Бурноспосоюзтай хамсаа баталжа, гахайн, үхэрэй мяхаар 14 зүйлэй продуктнуудые буйлуулан гаргаха заабари зохёожо, предприятинуудайнь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна.

Удаань зүблөөндэ хабаадагшад, нютагайнгаа эрхэ байдалда продукци үйлэдбэрилжэ гаргадаг, завод, цехүүдтэ ошожо һонирхон хаража, үйлэдбэритэйнь танилсаа. Манай республикада район бүхэндэ һу, тоһоной заводууд бии ааб даа. Тезд эдэ заводуудынь продукци ехээр, һайн шэнэртайгаар буйлуулжа гаргаха арга шадалтай байдаг. Тиимэһээ нилээд ехэ сагаан эдеэнэй үлөөдэһэн хаягдажа, горитой хохидолдо оруулдаг юм. Харин Мухар-Шэбэрэй тоһо-сырэй завод өөһэдынгөө доторой гэрэ боломжоор үйлэдбэреэ үргэдхэжэ, олон зүйлэй продуктнуудые гаргадаг болоходоо, саашадаа үлөөдэһэгүйгөөр продукци буйлуулхаар хараалжа. Мүн хилээмэнэй, кондитерска цехүүдтэ ехэ хубилалта хэгдэжэ байна.

Анхандаа инкубаторна станци болгодохоор сагаан боро хэрпиисэрэ баригдаһан тоһо байра соо тухэрэлгэ, тодхолгын худэлмэри түлэг дундаа. Эндэ районой эдеэ хоолой комбинат байрлаха юм. Ойрын сагта хажуудань 500 тоннын багтаамжатай продукци хүргэхэ цехэй һуури табигдаа. Комбинадай ашаглагдахада һэрюун унданай хуушан цех эндэ нүүлгэгдэжэ, байрыень колбаса гаргадаг цех эзэлхэ юм. Эдэ бүхы хубилалтын хэгдэжэ байхадань, зүблөөндэ хабаадагшад харахедаа яһала гайхаа, һайшаагаа. Гурэнөөө мүнгэ зөөри эрингүй өөрынгөө доторой арга боломжоор үйлэдбэреэ үргэдхэжэ байхадаа, олондо һайшаалтай жэшээ харуулна бшуу.

Эндэһээ «Искра» колхозой түб — Хонхоло хүрэжэ, хубидаа олон адууһа мал үсхэбэрилжэ, улүү гараһыень бэлэдхэлэй пунктда горитойгоор тушаадаг Алексей Георгиевич Золотаревтоной байра байдалые хараа. Үнгэрһэн жэл энэ нүхэрнай 500—600 килограмм мяха, 80 килограмм һу тушаһан байна. Тиихэдэ тэрэнэй хүршэ Михаил Тимофеевич Васильев 540 килограмм мяха, 27 килограмм нооһо, 130 килограмм үрэ жэмсэй варени, 15 центнер хартаабха, 130 килограмм гахайн гадар өөхэ бэлэдхэлэй пунктда тушаагаа. Хубиингаа хэрэглэмжэнээ үлүү гараһан продуктнуудые хамагһаа өхээр тушаһан энэ нүхэрнай үнгэрһэн жэлдэ хубсаһа үгааха үнэгүй машинаар урмашуулагдаад, үшөө «УАЗ-469» тухэлэй автомашина үмсдөө худалдажа абэха эрхэдэ хүртөө юм.

Хубиингаа хэрэглэмжэһээ үлэһэн продукцияа бэлэдхэлэй пунктда горитойхоноор тушаадаг хэдэн айлай байра байдалыень хаража, эзэнтэйнь хөөрэлдэжэ танилсаһанай удаа Хонхолын соёлой байшан соо сугларжа, үдэрэй туршада хараһанаа согсолжо, зүбшэн хэлсээ. Тус зүблөөндэ партийн Буряадай обкомой хоёрдохи секретарь **К. А. Албашеев** тодорхой элидхэл хэхэдээ, энэ жэлэй хабар Орел городто, удаань Омско областьдо болоһон бүхэсоюзна зүблөөн тухай, тэндэ үргэнөөр табигдаһан зорилгонууд тухай сугларагшадта хөөрэжэ үгөө.

Айл зоной хубиин ажахые зүбөөр хүгжөөбэл, горитой ехэ продукци үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхээр юм. Жэшээлбэл, мүнөө республика дотор үйлэдбэрилэгдэдэг хүдөө ажахын продуктнуудай дүрбэнэй нэгэ хубинь хубиин ажахынуудһаа абтана. Арбан хоёрдохи табан жэлэй жэл бүхэндэ дунда эзэргээр хубиин ажахынуудта 150,6 миллион тухэригэй продукци үйлэдбэрилэгдэдэг байгаа. Гансахан 1988 ондо хүн зоной хубиин ажахыда бүхыдөө республикада үйлэдбэрилэгдэһэн хартаабхын 64 процентнь, овощой—15, мяханай—36, һүнэй —26, үндэгэнэй —7 процентнь үйлэдбэрилэгдөө. 1989 оной эхиндэ хүн зоной хубиин ажахыда 157,6 мянган үхэр мал, тэрэ тоодо 62,6 мянган үнэзн, 112,3 мянган гахай, 109,9 мянган хонин, ямаан харууһалагдажа байгаа гэжэ элидхэлшэ хэлээ.

Мүнөө абажа харахада, республикадамнай хубиин ажахыда мал ажалай продуктнуудые дам саашадаа ехээр үйлэдбэрилхэ арга боломжо бии байна. Тусхайлбал, нёдондо Буряад ороной мнай хүдөө нютагуудта айл зоной 36 процентнь хубидаа үнезгүй, 41 процентнь гахайгүй, 70 процентнь хонигүй, 18 процентнь ямаршье түрэлэй малгүй байгаа. Зарим районуудта адууһа малгүй айл, бүлэнүүд горитой олон байна. Илангаяа Загарайн, Хойто-Байгалай, Тарбагатайн, Ивалгын районуудта айл, бүлэнүүд хубиингаа ажахыда ямаршье түрэлэй мал баринагүй.

Хубиин ажахыда адууһа мал олоор барижа түлжүүлхэдээ хүнүүд нэгэдхеэр, малай тэжээлээр хусэд хангагданагүй. Хоёрдохёор, хубидаа гахай, үхэр, шубуу, хони, мори худалдажа абаха аргагүйдэнэ. Хэрбээ 1988 ондо хубиин ажахын адууһа малай условно толгой бүхэндэ 4,7 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй талха таряанай зүйл үгтэһэн һаань, ниитын адууһа малда энэнь 7,3 центнер тэжээлэй единицэ болоо гэжэ нүхэр Албашеев сугларагшадта мэдээсэ.

Мүнөө промышленна предприяти бүхэн хамһабаринн ажахытай байха аргатай. Тезд олон предприятинууд гаргаша ехэтэй гэһэн шалтагаар арсана. Зүгөөр энэзнине зуб тэзшэнь шиидхэхэ эрилтэ табигдана. Хубиин ажахыһаа гадна городой, зарим районой түб һууринда, худэлмэришэнэй поселогуудта ажаһуугшад саад, огородой участогуудые даажа абанхай. Эндэ овощ, хартаабха болон үрэ жэмсэ горитойгоор суглуулжа абахаар. Мүнөө республикадамнай 10 мянган айлнуудай саад, огородой участогууд бии. Хубиин хэрэглэмжэнээ үлүү гараһан продуктнуудые һаадгүйгөөр тушаажа абахаһаа гадна шухала хэрэгтэй зүбараа үгтуулан худалдажа, урмашуулхада зохид. Мүнөө илангаяа городто, хото шадархи поселогуудта ажаһуугшад гахайн поршоонхо худалдажа абаха аргагүйдэнэ. Тиимэһээ ойрын жэлнүүдтэ ажахы бүхэндэ абтаһан поршоонхыень айл зондо худалдахаар багахан гахайн фермэнүүдые байгуулха саг ерээ. Айл, бүлэнүүдтэ хубиингаа ажахые хүгжөөхэдэнь, гансашье эдеэ хоолой продукци элбэгжэхэ бэшэ, үхибүүдынь ажалда дуратайгаар, алишье талаараа тэгшэзэр хүмүүжүүлэгдэхэ байна ха юм.

Элидхэл тушаа үгэ хэлэһэн КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь **И. А. Антакшинова** хубиингаа ажахыда гахай тэжээхэ дуратайшуулда поршоонхоһоо гадна талха таряанай зүйлнүүдые худалдаха хэрэгтэй гэбэ. Хэрбээ город шадархи районуудай нэгэндэ гахайн поршоонхо, галуу, нугаһанай, тахиягай дальбараа худалдахаар фермэ байгуулаа һаань, промышленна предприятинууд үргэн туһаламжа үзүүлхэ аргатай. Тиимэһээ ойрын сагта энэ асуудал зуб тэзшэнь шиидхэгдэхэ аабза гэжэ найданаб гэбэ.

Партийн Мухар-Шэбэрэй райкомой нэгэдэхи секретарь **М. В. Рютиндэ** сугларагшадые һонирхуулан хөөрэхэ юумэн олон байба. Урдандаа тус райондо хубиин ажахыда адууһа малынь үсөөржэ захалһан байгаа. Тиин һүүлэй хэдэн жэлдэ байдалынь эрид заһаржа захалаа. Жэшээлбэл, колхоз, совхозууд колхознигууд болон алба хаагшадтаа талха таряанай зүйл, үбһэ һолоомо худалдадаг болоо ха юм. Тэрээнһээ гадна мал бариха дуратайшуулда гунжа, хони, мори, гахай худалдадаг байна. 1988 ондо эндэхи ажахынууд айл зондоо 2333 поршоонхо худалдаа гэхэ гү, али 1987 онойхиһоо 18 процент олоор наймаалаа. Тиихэдэ энэ үе соо 714 үнез, гунжа, 4306 хони, 4 мори айлнуудта худалдаа. Үнез, гунжа худалдажа абагшадта 24 мянган түхэриг урьһаламжа үгтөө юм. Нёдондо колхоз, совхозууд айл, зонтой хэлсээ баталһанай үндэһөөр 243,5 тонно һу тушаажа абаа. Тиихэдэ 1978 оноо хойшо айл, бүлэнүүдһээ худалдажа абтаһан мяханай хэмжээн 250,5 тоннооо 900,3 тонно хүрэтэр дээшэлээ.

Сагаан эдеэгээр гүйсэд хангаха зорилготойгоор гэхэ гү, али хүн бүхэндэ 340 килограммай хүртэхэ хэмжээндэ хүргэхын тула айл, бүлэнүүдэй хубиин ажахыда энэ табан жэлэй эсэс болотор үнезэйнь тоо толгойе 400-һаа үсөөн бэшээр олошоруулжа, 3500 үнезндэ хүргэхэ зорилго бии. Тиихэдэ хүн бүхэндэ мяханай хүртэсые 70 килограммда хүргэхөөр шиидэжэ, зохихо хэмжээнүүд бэелүүлэгдэнэ гээд М. В. Рютин хэлээ.

Партийн Яруунын райкомой нэгэдэхи секретарь **Д. Ч. Боросгоев** һүүлэй жолнүүдтэ районой һуурин, тосхонуудта хилээмэнэй пекарни, кондитерска цехүүдэй баригдажа байһан тухай тооложо хэлээ. Нёдондо колбаса гаргадаг, һэрюун унда эюулдэг цехүүдэй һэльбэн шэнэлээ юм. Тиимэһээ мүнөө нимэ зүйлэй продуктнууд элбэгээр үйлэдбэрилэгдэнэ. Үнгэрһэн жэлдэ хүн зонтой хэлсээ баталһанай ёһоор, 782 тонно мяха, 185 тонно һу, 88 тонно нооһо бэлэдхэһэн байна. Һүүлэй үедэ зарим нютагуудай хүн зон үлүү гараһан мяхан продукцияа хүршэ Шэтэ городто абаашажа худалдадаг болоо. Ушарынь хадаа тэндэ үхэрэй мяхан килограммынь табан түхэриг сэнтэй байба бшуу. Райондо продукци хадагалха, хүргэхэ байра, түхеэрэлгэ үгы. Колбасагай хальһан, хутага болон бүсад олон юумэн дуталдана. Мүнөө 160 тоннын багтаамжатай продукци хүргэхэ цех баригдана. Жэжэ предприятинуудай олошорходо оньһон түхеэрэлгэнүүдынь эбдэржэ бэрхэшээл ушаруулна. Бурноспосоюзда заһабарилга-хабсаралгынь түсхай бригада эмхидхэбэлнь, һайн бэлэй гэжэ хэлээ.

Агропромышленна комплексын худэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ **Н. Н. Найданов** һаяхан үүсхэл гаргаһан Хурамхаанай районой Дэрээнэй, Аргатын совхозуудай худэлмэришэдэй зорилгонууд тухай хөөрэжэ үгөө. Тиихэдэ колхоз, совхоз бүхэндэ айлнуудай хубиин ажахые хүтэлбэрилхэ албан байгуулха саг тулаа гэбэ. Мүнөө энэ ажахы хэншье хинан шалгажа хүтэлбэрилнэгүй. Хэрбээ иимэ албанай байгуулагдаа һаань, бүхы юумэн гуримшуулагдаха бэлэй гэжэ дурадхал оруулаа.

Ивалгын районой Советскэ райпогой бэлэдхэлэй конторын директор **Б. Б. Цыденов** шэнэ цехүүдые барихаар түсэблэжэ захалһанаа хөөрөө. Районой ажахынууд овощ ехээр таридагшье һаа, хадагалха байрагүй юм. Оронго һууринда хилээмэнэй пекарни баригдахань гэбэ.

Партийн Ахын райкомой нэгэдэхи секретарь **В. З. Доржиев** барилгашадай кооперативай хүсөөр һүнэй цех бодхоолгоһоноо хэлээ. Тезд үнгэрһэн жэлэй июль һараһаа хабсаралгынь худэлмэри унжагайржа байна. Мүнөө мал үүсэлхэ цех баригдаха юм. Эндэ түхеэрэлгэ хэрэгтэй. Продукци хүргэхэ цех бариха хүсэлэнтэйбди.

Хурамхаанай райпогой түрүүлэгшэ **С. Н. Батожапова** һүүлэй үедэ райондо колбаса, хилээмэн таһалданагүй гэжэ мэдээсээ. Ойрын жэлнүүдтэ 160 тоннын багтаамжатай холодильна цех, кондитерска зүйлэй цех, үхибүүдэй кафе шэнээр баригдаха юм.

Тус семинар-зүблөөндэ Роспотребсоюзай түрүүлэгшын орлогшо **А. В. Попов** хабаадажа, үгэ хэлээ.

Зүблөөнэй эсэстэ республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ **С. Н. Булдаев** дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корр.

Үзэл сурталай х

«ДАБААТЫН ТОЛ

Иимэ гаршаг хаһын газетэ арадай депутадуудай Дабаатын сельскэ Совет, Эрхирэгэй совхозой партком болон дирекци һара бүри гаргадаг юм. Тус газетын эллэжээтэ, 15-дахи номерой материалнуудые олоной һонорто табияа.

«Эдэнэр мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана» гэһэн гаршаг-тай багахан статья дотор совхозой түрүү һаалишад тухай хэлэгдэнэ. Байгша оной хахад жэлэй туршада һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ һаамхай үнезн бүриһөө 2416 килограмм һу тушаһан Д. Д. Доржиев, 2412 килограмм һу һааһан Г. Н. Доржиева, 2209 килограмм һу һааһан М. С. Дашидоржиева болон бусад түрүүлжэ ябана гэжэ хэлэгдэнэ. Гэхэтэй хамта совхоз соогоо дундуур дүчгүүдые түйлаһан ба гэзгэлдэ орохон һаалишадай нэрэ, обог эндэ дурдагдана. Һаалишад Г. Д. Абидуева, В. И. Грудинина, З. Г. Гаврилова гэгшэд үнезн бүриһөө ойрдоол 1000—1100 килограмм һу һаагаа гэжэ уншагша мэдэжэ абана.

Авиационно заводой олон худэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд урлан нарижуулгын худэлмэридэ эдэбхитэй хабаадагаа юм. Эдэнэй үүсхэл оролдолгын ашаар предприятида жэл бүри 1 миллион тухэриг алмагдадаг. Шэнэ юумэ үүсхэгшэд детальнуудые бүтээхэ технологи һайжаруулха, түүхэй эд, материалнуудые алмаха хэрэгтэ онсо анхардаг.

ШЭНЭ ЮУМЭ ҮҮСХЭГШЭД

Эдэнэй дурадхалнуудай нэбтэрүүлэгдэхэдэ, хүдэлмэришэдэй ажал хүнгэдхэгдэдэг, үндэр бүтээсэтэй болодог юм.

А. А. Власенко өөрынгөө хэрэгтэ зохёохы ёһоор хандадаг хүн. Тэрэ тоото-программна хүтэлбэритэй станогуудай фрезеровщик, дээдэ гарай мэргэжэлтэн, 5-дахи разрядтай болонхой. Үйлэдбэриин даабаринуудые Александр Алексеевич 12 процент дүүргэдэг.

Детальнуудые бүрин түхэлдэнь хүргэхэдөө, машинын сагые яагаад алмахаб? Нёдондо А. А. Власенко урлан нарижуулгын 8 дурадхал нэбтэрүүлжэ, 0,7 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ абаһан байна. Тэрэ заводой эрхим урлан нарижуулагша. Мүнөө жэлшье хэдэн дурадхал оруулаа.

Залуушуулай дундаһаа А. В. Ванчугов мүн лэ эрхим урлан нарижуулагша болон тодороо. Арбан жэлэй туршада худэлхэ зуураа саг үргэлжэ техническэ мэдэсээ дээшэлүүлдэг, ажалай түрүү онол аргануудые бэдэрдэг юм. Түрүүшынгээ дурадхалые Андрей Валерьянович 1979 ондо оруулаа һэн. Тэрэ гэһээр зарим орёо худэлмэринүүдые нилээн хүнгэдхэжэ шадаа.

Гансал үнгэрһэн жэлдэ оруулһан гурбан дурадхалайнь ашаар 3 мянган түхэриг өлүү мүнгэн алмагдаһан байна. Бүхыдөө арбан дурадхалайнь юһэниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 4,5 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ абтаа юм. Мүнөө А. В. Ванчугов шэнэ стенд зохёон байгуулха, бэлдэхэ хэрэгтэ эдэбхитэй хабаадана. Иигэжэ ажалайнь гаргаша нилээн хороогдохо эзэргэтэй.

Г. ВЛАДИМИРОВА.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ г

АЖАБАЙДАЛ ЭЛИРУ

1938 ондо заводнай баригдаһан юм. Тэрэ гэһээр хэдэ дахин һэльбэн шэнэлэгдөө. Гэбшье иимэ хэмжээнүүдэй ашаар үйлэдбэриин технологи үндэһөөрнь хубилгаха гээшэ бүтэмжэгүй байгаа.

Хуушан, үйтан цехүүдтэй заводто худэлхэдэшье ормагүй. Угайдхадаа санитарно-ариг сэбэрэй нормонуудые сахихань бэрхэтэй юм. Техническэ аюулгүйн эрилтэнүүдтэ байранууднай таарадаггүй. Ушар иимэнээ манда ороһон һүнэй хахадыень шахуу Улаан-Удэ руу эльгээнэбди. Аяар энэ холоһоо зунай халуун сагта һу зөөхэнь ямар гээшэб гэжэ ойлгохоор ааб даа. Халаанай туршада эндэмнай 20 тонно хүрэтэр һүн бүйлуулагдана. Доодо-Тори һууринда хуушан заводой орондо тоһоной шэнэ завод баригдаха юм. Тэрэ филиалнай юм.

Харин гол заводой ажалша коллективэй һанамжа гэхэдэ, Петропавловкаһаа гадуур, сүлөө яагаад алмахаб? Нёдондо А. А. Власенко урлан нарижуулгын 8 дурадхал нэбтэрүүлжэ, 0,7 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ абаһан байна. Тэрэ заводой эрхим урлан нарижуулагша. Мүнөө жэлшье хэдэн дурадхал оруулаа.

Залуушуулай дундаһаа А. В. Ванчугов мүн лэ эрхим урлан нарижуулагша болон тодороо. Арбан жэлэй туршада худэлхэ зуураа саг үргэлжэ техническэ мэдэсээ дээшэлүүлдэг, ажалай түрүү онол аргануудые бэдэрдэг юм. Түрүүшынгээ дурадхалые Андрей Валерьянович 1979 ондо оруулаа һэн. Тэрэ гэһээр зарим орёо худэлмэринүүдые нилээн хүнгэдхэжэ шадаа.

Гансал үнгэрһэн жэлдэ оруулһан гурбан дурадхалайнь ашаар 3 мянган түхэриг өлүү мүнгэн алмагдаһан байна. Бүхыдөө арбан дурадхалайнь юһэниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 4,5 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ абтаа юм. Мүнөө А. В. Ванчугов шэнэ стенд зохёон байгуулха, бэлдэхэ хэрэгтэ эдэбхитэй хабаадана. Иигэжэ ажалайнь гаргаша нилээн хороогдохо эзэргэтэй.

Г. ВЛАДИМИРОВА.

НАЙМААЛАГШАД МҮРЫСЭНЭ

ВЛКСМ-эй Гусиноозерскын горком районойнгоо залуу наймаалагшадай дунда тусхай конкурс үнгэргэбэ.

Хэдэхэн часай туршада үргэлжэлһэн конкурсын үрэ дүн гаргахада, «Гусиноозерскуголь» гэжэ ОРС-ын хоёрдохи магазинай наймаалагша Н. Борисова эрхим болж харуулба.

Тиигэжэ комсомол басаган «1989 оной конкурсдо илагша» гэһэн нэрэ эзэргэдэ хүртэбэ.

Н. ДАШИЕВА.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЭДЭБХИТЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин тусхай асуудалнуудай советэй эзлжээтэ зүблөөн Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдта хоёр үдэрэй туршада болобо. Ороһоного ургамалнуудай ба ногоонуудай селекциин, биотехнологиин болон үрэһэнэй асуудалнууд тэндэ зүбшэн хэлсэгдэ. Тус суглаанда хабаадалсаһан Сибириин ба Курганска областиин гол селекционернүүд Буряадай эрдэмтэдэй эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдтэй танилсаа. Гадна айлшаднай Ивалга ошожо, БурНИИСХ-ын тэндэхи полинууд дээрэ таригдаһан ургамалнуудые хараһан байна.

Институдай научна хүдэлмэрилэгшэд А. Г. Дубровская, Ф. Я. Дудникова, Г. Д. Дубовикова, Е. Д. Петрова, селекциин лабораториие даагша Б. И. Кривогорницын өөһэдынгөө туршалгын-селекционно хүдэлмэри тухай хөөрэжэ, шэниисын, ешмээнэй, обёосой болон олон жэлэй ногооной тарилгануудые айлшадтаа харуулаа.

Хүдөө ажахын хүгжэлтые урагшатайгаар эршэдхэхын тулада аша шэмэ ехэтэй, али бүхы талаараа һайн хүдөө ажахын шэнэ ургамалнуудые түргэнөөр бии болгожо, нэбтэрүүлхэ шухала байна. Ушар тиимэһээ һайн ургасатай, ган гасуурта абтадаггүй, нютагай эрхэ байдалда тон таарама, үбшэн хабшанда нэрбэгдэдэггүй, эрхим шанартай ургамалнуудые бии болгохо гэһэн зорилго селекционернүүдэй, үрэһэшэдэй урда табигданхай. Энээн тухай ехэ хөөрэлдөөн пленарна заседани дээрэ болоһон байна. Тэндэ Новосибирскын, Омскын, Красноярскын, Абаканай, Барнаулай, Якутскын, Кемеровэй селекционно түбүүдэй ба эрдэм-шэнжэлэлгын институдуудай гол мэргэжэлтэд элидхэлнүүдые хэһэн байгаа.

ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин президиумэй түрүүлэгшэ, академик П. Л. Гончаров заседани дээрэ элидхэл хэжэ, тэрэнэй хүдэлмэри хүтэлбэрилөө. Республикын Госагропромой хүтэлбэрилхы худэлмэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд, Буряадай хүдөө ажахын институдай багшанар, СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин Буряадай эрдэмэй түбэй Биологиин институдай хүдэлмэрилэгшэд зүблөөндэ хабаадалсаа.

Зүблөөндэ хабаадагшад Байгалай ОПХ-да ошожо, Буряадай эрдэм-шэнжэлэлгын институдай заабаринуудай ямараар бэелүүлэгдэжэ байһыень хараа. Мүн тус ажахын мал ажалай Нюрга һууриндахи комплексын хүдэлмэритэй танилцаһан байна. Тус комплексдо залуу мал сүүдхэдээ 800 грамм шэгнүүр нэмэдэг, һаамхай үнездһээ жэлдэ 3000 гаран килограмм һүн һаагдадаг юм.

Сүлөө сагтаа айлшаднай Буряад ороной ниислэл хототой танилсажа, музейнүүдтэ, театрнуудта ороһон, Байгал далай ошоһон байна.

В. САВИНОВА,
Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гараһаа) **БурНИИСХ-ын лабораториие даагша, Б. И. Кривогорницын, Сибириин хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлэлгын институдай лабораториие даагша хүдөө ажахын эрдэмэй доктор В. А. Зыкин (Омск), Сибириин ургамалнуудай эрдэм-шэнжэлэлгын институдай таһагые даагша, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат В. И. Жукоа (Новосибирск), Эрхүүгэй областиин Тулунай хүдөө ажахын туршалгын станциин таһагые даагша, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат А. Е. Юдин забһарлалгын үедэ.**

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

СССР-эй Ве

ҮТЭЛБЭ

РИЖУУ

Эхиниинь

ва).

заһабаринууд
шанартай бай-
нэй түрүүлэгшэ
Хуулиин, хуу-
хуули гуримай
таалаар комите-
нэмэлтэ элид-
дүүлээ. Депута-
ёһоор, эдэ бү-
орхи экономиче-
асари ехэ хуби-
хуулха арга оль-
Правительствын
абаринууд ажал-
коллективүүд-
засаг лаб хан-

арендэ харил-
эглэлгэдэ үргэн
албан зургаанай
ралгые һулаа
предприяти-
ическа эрхэ сү-
радай хэрэглэл-
үйлэдбэрилгые
олгохо байна
саашадаа тэм-

ые һайшаагаад,
итэдэй үмэнэ-
орхой дурадхал-
ба. Тусхайлбал,
олотор энэ Хуу-
аа гадна эдэ
хабаатай норма-
тнуудые абаха
а гэжэ тэрэ хэ-

сть, элшэ хү-
олон техноло-
ын асуудалнуу-
Советэй комис-
депутат В. И.
а. Хуулиин про-
дурадхалнуу-
тэрээндэ зүрүү
ктнуудые дары
ала гэжэ тэм-
й тула абтаһан
ухай СССР-эй
Совет намарай
хэ ёһотой.

Абалкин депу-
удалнуудта ха-

Н. И. Травкин,
В. В. Бушуев,
С. В. Селезнев,
кий, А. Я. Неу-
Рябков, Н. С.
Милосердный,
А. А. Денисов,
В. И. Кириллов,
И. И. Заслав-
ев, А. А. Соб-
ков, Е. В. Ко-
нштейн, С. Я.
трефилов, В. Н.
хэлнүүдые зуб-
хабаадаһан Сай-
Хуулиин проек-
тэрэнние бэл-
эй Министрнүү-
хэ ажал ябуул-
тээ ханажа бай-
, Верховно Со-
вительство бү-
аар худэлһэн
коллективүүд
тодорхой эко-
он байдалые
үргэн ехэ эр-
а гэжэ тэмдэг-
элэгшэд зарим
палтануудые хэ-
онуудые оруул-

ами амаяраа
ленинууд дэ
ргаа үгэбэ. Олон
СССР-эй Вер-
Гурэнэй пред-
л) тухай СССР-
руулагдаһан хү-
нэмэлтэнүүдые

һуургша Л. И.
ин үгэ үгэнэ.
дэй тогтоолоор
ёһотой налог
бии гэжэ тэрэ
шаргыень гэбэ,
болон ажалаа
олтын хоорон-
дай хоорондоо
ор горим
тэрэндэ бо-
тогтоол дүүрэн
болохогүй. Энэ-
ые бүри үүшэ
бусын шэнжэ-
дүүдые бэелүүлхэ
набди. Арадай
тулбэриин зүн-
ко байһан яба-
ко хэрэгтэй.
эглэмжын эд ба-
илгые ба хүн
алга үзүүлэлгые
даа абаха гэжэ

ПРОФСОЮЗУУДАЙ

ябуулгые үнэн
эмжэнэб»,— гэжэ
үүлэгшэ С. А.
гулэ. Тэдхэмжэ
онернүүдэй пен-
болгохо тухай
удэзарууланг
гэһэн СССР-эй
дуудай съездын
ТАСС-ай кор
гуйлтаар тэрэ
байна.
болон ажалай
инвалидууд, тэдэ-
энэрэй тэшүүл
ндэ һуудал бай-
хэнһээшье үлүү-
эй эдэбхитэдтэ
Дайнай бэрхэ-
дабажа гара-
й болоһон дайн-
туйлахын тула
ба ара таладэ
гаар ажаллаһан
тон бага пен-
й шамай хүргэ-
7 оной февраль-
профсоюзуудай
эрэ орон дотор
эдхэмжэтэй бай-
бихе шухала гэжэ

Манай һ
январиин
октябриин
һайхан
бодото
эхилхэ ар
теранууд,
һаяа алда
дай гэр б
ехэ пенс
нүүдые а
нэй тулад
риг бэдэ
гэжэ мэд
жедтэ эн
хараалагда
яаха бол
Манай
хэзээнэйхи
һаан байна
һээ бүгэ
сэдьхэлэй
түхэриг
үгытэй яд
тэдтэ туһ
лаар хойш
ябуулгануу
мүнгэ һом
баадалсах
ВЦСПС-эй
профсоюза
циннуулта

СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси

ҮТЭЛБЭРИЛГЫН ГУРИМЫЕ ЗАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛХА

[Эхининь ... ...ата].

...н заһабаринууд ...хха шанартай байн... ...нэй түрүүлэгшэ ...в. Хуулинин, хуу... ...а хуули гуримай ... талаар комите... ...нэмэлтэ элид... ...эдүүлээ. Депута... ...н өөһоор, эдэ бү... ...торхи экономиче... ...асари ехэ хуби... ...руулха арга ол... Правительствын ...абаринууд ажал... ...а коллективүүд... ...а засал лаб хан...

...н арендэ харил... ...эглэлгэдэ үргэн ...албан зургаанай ...виралгые һула... ...эй предприятии... ...мическа эрхэ су... ...арадай хэрэглэл... ...үйлэдбэрилгые ...олгоо байна ...шэ саашадаа тэм...

...дые һайшаагаад, ...митедэй үмэнэ... ...орхой дурадхал... ...аба. Тусхайлбал, ...болотор энэ Хуу... ...наа гадна эдэ ...хабаатай норма... ...жтнуудые абаха ...ла гэжэ тэрэ хэ...

...ность, элшэ хү... ...болон техноло... ...ын асуудалнуу... ...Соведэй комис... ...депутат В. И. ...ба. Хуулинин про... ...дурадхалнуу... ...тэрээндэ зүрүү ...актнуудые дery... ...ала гэжэ тэм... ...тула абтаһан ...тухай СССР-эй ...Совет намарай ...эхэ өөнотой.

...И. Абалкин депу... ...далнуудта ха...

Н. И. Травкин, ..., В. В. Бушуев, ..., С. В. Селезнев, ...кий, А. Я. Неу... ...А. Рябков, Н. С. ...К. Милосердный, ..., А. А. Денисов, ..., В. И. Кириллов, ...ев, И. И. Заслав... ...ское, Е. В. Ко... ...юнштейн, С. Я. ...Трефилов, В. Н. ...дхэлнүүдые зуб... ...хабаадаһан Сай... Хуулинин проек... тэрэнние бэл... ...эй Министрнүүд... ...ехэ ажал ябуул... ...лаэ ханажа бай... ...эв. Верховно Со... ...равительство бү... ...ыаар худэлһэн ...ыа коллективүүд ...тодорхой эко... ...шон байдалые ...ургэн ехэ эр... ...ба гэжэ тэмдэг... ...элэгшэд зарим ...лаһатаннуудые хэ... ...гонуудые оруулаг... ...й ами амжараа ...даанинуд дэрэ... ...угаа үгэбэ. Олон... СССР-эй Вер... Гүрэнэй пред... ...эл) тухай СССР-... ...руулагдаһан ху... нэмэлтэнүүдые ...р һуугша Л. И. ...хин үгэ үгэнэ. ...ыдэй толгойоор ...ыа өөтөй налог ...а бии гэжэ тэрэ ...Ушедшие гэбэ... ...ыа болон ажалаа ...ыалын хооронд... ...ыай хосроодоо ...ыр горлоо бэ... ...тогоол дүүрэн ...ыа бологохогүй. Энэ... ...ые бүри үшэр ...ыа бусын шэнжэ... ...нүүдые бэелүүлхэ ...ыхабди. Арадай ...ын түлбэриин зун... ...ыо байһан яба... ...ыхо хэрэгтэй. ...эглэмжиин эд ба... ...ылые ба хүн ...ыалга үзүүлэгые ...ыдаа абаха гэжэ

...е ябуулгые үнэн ...дэмжэнэб,— гэжэ ...рүүлэгшэ С. А. ...үүлээ. Тэдхэмжэ ...нокернүүдэй пен... ...болгохо тухай ...хэ, удаарууланГүй ...а гэһэн СССР-эй ...адуудай съездын ...ТАСС-ай кор ...гуйлгаар тэрэ ...байна.

...болон ажалай ...инвалидууд, тэдэ... ...лэнэрэй тэшүүг ...хүндэ һуудал бай... ...хэнээшье үлүү... ...озой эдэбхитэдтэ ...Дайнай бэрхэ... ...дабажа гара... ...эй болоһон дайн... ...туйлахын тула ...ба ара талдаа ...нгаар ажаллаһан ...уд тон бага пен... ...ай шамай хүрэг... ...987 оной февраль... профсоюзуудай ...дэрэ орон дотор ...тэдэмжэтэй бай... ...абиха шухала гэжэ

Манай һанамжаар, 1990 оной январиин 1-һээ бэшэ, харин октябриин 1-һээ иимэ һайн һайхан шэнжэтэй ябуулгые профсоюзай эхин организаци бүхэнэй энэ зорилгоор оруулаа һаань, 560 миллиин шахуу түхэриг абтаха гэжэ хандалга соо хэлэгдэнэ. Хэрбээ байгаали хамгаалха, үйлэдбэриин оршон һайжаруулха асуудалнуудые бүри оролдосотой нэтэрүүгээр шиидхэ һаанай, энэ жасада үшөө 140 миллион түхэриг оруулагдаха. Нютагуудта байгуулагдажа байһан элүүржүүлгын хэмжээ ябуулгын жасануудта горитой нэмэриин зарим хубиие пенсинүүд болон тэдэмжэнүүдые ехэ болгохын тула хэрэглэжэ болохо. Бүхыдөө иимэ аргаар 700 миллион шахуу түхэриг суглуулха гэжэ хараалнабди.

Ороной профсоюзай бүхы эхин организацинууд ээлжээтэ бэшэ суглаануудые үнэргэхэдөө, ВЦСПС-эй президиумэй хандалгые дэмжэхэ байха гэжэ этигэнэб. Хэрбээ ямар нэгэн эмхи зургаанай мүнгэ һонолго аргаһаа байгаа һаань, тэдэнэй орондо мүнгэ оруулха бусад эмхи зургаанууд олдохо ёһотой. Мэнай хандалгын үшөө эльгээгдэгүй байхада, ажалша коллективүүдэй мэдэлдэ байдаг мүнгэнэй зарим хубиие тэдхэмжэ багатай хүнүүдэй аша тусада хэрэглэхэ үүсхэл зарим профсоюзай комитедүүд горгаа бшуу. Жэшээнь, «Московский электроламповый завод» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэл 2 миллион түхэриг үгэхэ гэжэ шиидээ. Манай арадай эрхим түлөөлэгшэд бэрхэшээлэдэ ороһон дутынгөө хүнүүдтэ хэзээдэшье энэрхы сэдьхэлтэйгээр хандадаг гээшэ аабза:

«Хүн зүдие пенсоэр хангалгые һайжаруулха талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ зорюулагдаһан профсоюзай организацинуудай мүнгэн гэжэ нэрэтэй 696099 номерой түсхай тоосоогоор профсоюзай организацинууд мүнгэ оруулха ёһотой гэжэ үшөө дахин мэдээсэнэб. ВЦСПС-эй гүйлгаар СССР-эй Банкнуудай бүхы эмхи зургаануудта иимэ тоосоон нэгэдээ юм.

В. ЕГОРОВ,
ТАСС-ай корр.

Москва.

ПРОФСОЮЗУУДАЙ ЭНЭРХЫ ҺАЙХАН ЯБУУЛГА

...ыа ябуулгые үнэн ...дэмжэнэб,— гэжэ ...рүүлэгшэ С. А. ...үүлээ. Тэдхэмжэ ...нокернүүдэй пен... ...болгохо тухай ...хэ, удаарууланГүй ...а гэһэн СССР-эй ...адуудай съездын ...ТАСС-ай кор ...гуйлгаар тэрэ ...байна.

...болон ажалай ...инвалидууд, тэдэ... ...лэнэрэй тэшүүг ...хүндэ һуудал бай... ...хэнээшье үлүү... ...озой эдэбхитэдтэ ...Дайнай бэрхэ... ...дабажа гара... ...эй болоһон дайн... ...туйлахын тула ...ба ара талдаа ...нгаар ажаллаһан ...уд тон бага пен... ...ай шамай хүрэг... ...987 оной февраль... профсоюзуудай ...дэрэ орон дотор ...тэдэмжэтэй бай... ...абиха шухала гэжэ

Манай коммунистнууд хэзээ хэзээнэйхидэл жэшээ харуулһан байна. Партиин бюджедһээ бүгэдэ арадай энэрхы сэдьхэлэй жасада 500 миллион түхэриг һомолоодоо. Манай үгытэй ядуу байдалтай эрхэтэдтэ туһаламжа үзүүлхэ талаар хойшолуулашагүй хэмжээ ябуулганууде бэелүүлгэдэ мүнгэ һомолоогодо бэһэл хабаадалсахыень урялжа, ВЦСПС-эй президиум ороной профсоюзай бүхы организацинуудта хандалга гаргаа. Тэдэ... ...987 оной февраль... профсоюзуудай ...дэрэ орон дотор ...тэдэмжэтэй бай... ...абиха шухала гэжэ

...бэ мүнөө жэлэй хоёр һара соо суглуулагдаһан гэшүүдэй түлбэриин бүхы мүнгые профсоюзай эхин организаци бүхэнэй энэ зорилгоор оруулаа һаань, 560 миллиин шахуу түхэриг абтаха гэжэ хандалга соо хэлэгдэнэ. Хэрбээ байгаали хамгаалха, үйлэдбэриин оршон һайжаруулха асуудалнуудые бүри оролдосотой нэтэрүүгээр шиидхэ һаанай, энэ жасада үшөө 140 миллион түхэриг оруулагдаха. Нютагуудта байгуулагдажа байһан элүүржүүлгын хэмжээ ябуулгын жасануудта горитой нэмэриин зарим хубиие пенсинүүд болон тэдэмжэнүүдые ехэ болгохын тула хэрэглэжэ болохо. Бүхыдөө иимэ аргаар 700 миллион шахуу түхэриг суглуулха гэжэ хараалнабди.

Ороной профсоюзай бүхы эхин организацинууд ээлжээтэ бэшэ суглаануудые үнэргэхэдөө, ВЦСПС-эй президиумэй хандалгые дэмжэхэ байха гэжэ этигэнэб. Хэрбээ ямар нэгэн эмхи зургаанай мүнгэ

В. ЕГОРОВ,
ТАСС-ай корр.

Москва.

...ЭЛИРУ...

...болоо, ...тусхай-...ха юм. ...ийн чэ-...ерэлгэ ...о һэн. ...ргэжэл-...ой туһа-...ь. Му-...э шада-...ди, Саа-...ди, ашаг ...даанги ...аар та-...харуул-...дһөөм-...дыдаха

...хабшуу ...ын про-...бан ян-...«Люби-...нское», ...лгарна. ...эгэгэй, ...1 лит-...агдадаг ...анабди. ...энголой Эрдэнэт ...эльгээг-...эдбэрэ ...а, ам-...н, аяа-...он про-Кэшээл-...нежок», ...со, сы-...арпанда ...багшад-

...аа энэ ...ка бай-...р. Ап-...жикова, ...йлуулан ...удэлмэ-..., labo-...отельнэ Г. И.

...онецко ...ай уп-...өөдэй ...шасар-...лоорой ...данхай. ...а клец, ...урга-Мари-...уршал-...мжаар ...Һайжа-...і «Ро-...куулаг-...дэ об-...ть 3 ...газаар ...рьөсэ-...гэнэн ...дэ хе-...ыгэлэ ...ыгэлэ ...ыгэлэ

ТОЛИ

Түрэл нютагаймнай түүхэһээ

АХА ДУУ ХОЁР

АРБАН юһэдэхи зуун жэлэй һүүл тээ, хоридохи зуун жэлэй эхеэр хори буряадай арбан нэгэн эсэгэнэрэй хүбүүдэй гарбалтай гулбаа ябаһан Ямпил Зодбын гэгшэ Ульдэргэ нютагтаа азаргаар адуутай, ара үбэрөөрөө албатан зоноор олон һуурһан юм. Хүбдуудэй найман хүхүүрнүүд (хүбүүд): Улаалзай, Сагаалзай, Тимүүршэн, Байтай, Лыглүүд, Бурюуха, Нохой. Ургаша гэгшэдэй үгай таһардаһан нютаг бүхэндэ шахуу таранхай, үнэржэн, үргэдэн ажаһууна.

Бурюухын таһардаһан Манзарай Жигмэд Ямпил гулбаагай адуушаниинь, тиихэдэ Дугданай Дариима тогоошониинь боложо, тэрэ гулбаагайда залуу наһандаа айл аймаг болон, саашадаа холые дабаха хүбүүн басаган хоёртой болоо һэн.

Манай эсэгэ Манзарай Жигмэд Ульдэргынгөө үлгэн тала дайдаар Хонти, Обостын хада майлаар, Бүтүү, Хүреэтын хүбшэтэ нугануудаар, Тэмээн үулынгаа ташалангуудаар түхэреэлэн азарга адуугаа маназа ябахадаа:

Хагсуу һүниин
манаанда ябахадаа
Ханхинадаг һэн хоолоймни.
Харалган хүйтэндэ
даарахадаа
Хайралдаг һэм хүбүү,
басагаяа, —

гэжэ дууладаг дууе дууряан дурсахадаа, Чимит-Дари эгэшэмнай нюдэнһөө эзэлүүдгүй нулимса гоожуулдаг бэлэй. Магад эсэгэмнай бага балшар наһандаа зобоһон тулиһанаа, хумэг ехэ хүбшын хүйтэн жабараар үлеэлгэжэ, хүнды хоо-һон, хаяа соорхой һэеы гэрэй оёорто гансааран үнжэхэ үдэрнүүдэй тохёолдодог дээрэнээ гү, али гэртэхинэйнгээ бэлшээриеэ дахажа саг үргэлжэ нүүжэ ябадагые уйтай бодолоор дурсан уярдаг байжа болоо. Тиигээдшье Манзарай Жигмэд бүри гүлмэр наһаннаа адуу, малай дунда өөдөө болоһон тула табатайнаа эхилжэ морёор гүйлгэдэг, тала, майлаар тараһан адуу мориды захадалсажа, суглуулалсажа һураһан байгаа.

Адуушан Жигмэдэй басаган Чимит-Дари Хүреэтын адагай Булам гэжэ газарта 1910 онд түрөө һэн. Малшан айлай бүлэдэ түрэһэн хадаа хара багаһаа нүүдэл ажабайдалда ажалша бэрхээр удэһэн, тоонто буусануудынь Ара-Хаагыһаа эхилээд Арын-Тоором, Булгамытова 1929 онһоо нютагайнгаа сомон зүблэлэй хэрэг хүтэлэгшөөр ажаллаад, удаадахи жэлһээ Заха-Толгойнгоо эхин һургуулида ехэ наһатанда ном, бэшэг зааба. Хяагта олон тоото грамотануудаар шагнагдаһан юм.

Коммунис партиин зэргэдэ 35 жэлдэ, зоотехнигээр 33 жэлдэ ябажа, 45 жэлдэ үргэлжэ малай ашаг шэмэ дээшэнай үбэрөөр нэмжыдэг. Эрдэм номтой Ямпил гулбаа өөрынгөө хүбүүн Базар-Садада мүн бусадшье дүтэ хамаатандаа хуушан монгол үзэг бэшэг заадаг байгаа. Тэрэнэй наһа баранан хойношье гэртэхиниинь энэ дэмбэрэлтэй хэрэг үргэлжэлүүлжэ байгаа. Тиимэнээ адуушанайнь басаган байһандаа Чимит-Даришье монгол бэшэгтэ һураһан юм. Тэрэ үедэ Анаада хоёр класстай приходско училищи байгаа. Залуу басаган тэрэниие һаһнаар дүүргэһэн юм.

1928 ондо Ульдэргын сомон зүблэлэй дэргэдэ Чимит-Дари Жигмытова «Улаан Эшэгы гэр» эмхидхэжэ, эхэнэрнүүдэй бүлгэм тогтоогоод, тэрэнэй анха түрүүшын түрүүлэгшээр һүнгагдаа бэлэй.

XVIII зуун жэлэй хоёрдохи хахадта, XIX зуунай эхеэр Ульдэргэ нютагта Молон-багша гэжэ алдартай философ хүн байнан юм. (Тэрэ 1773 ондо түрэһэн байгаа). Молон-багшын тэрэ саггаа мүнөө үеын байдалые һэтэ хаража хэлэһэн сэсэн хурса үгэнүүд арад зон соо таранхай. «Эхэнэр хүнэй эрхэ эрэ хүнтэй тэгшэрхэ» гэхэ мэтээр хэлэһэн тэрэ сэсэн Молон-багшымнай үгэнүүд тудалдаба гэжэ Чимит-Дариин эхэнэрнүүдэй бүлгэмые хүтэлбэрилжэ эхилхэдэ нютагайхидынь хүхилдэнэ, хүл хөөрсэг болоһон гэхэ.

«Улаан Эшэгы гэрэй» бүлгэмэй гол зорилго хадаа таруу һуудалтай айлнуудаар ябажа, ариг сэбэрые сахиха, ехэ наһатаниие ном бэшэгтэ һургажа, эхэнэрнүүдэй тэгшэ эрхые хангаха гэхэ мэтын ажал ябуулга эрхилдэг байгаа.

Чимит-Дари Манзаровна Жигмытова 1929 онһоо нютагайнгаа сомон зүблэлэй хэрэг хүтэлэгшөөр ажаллаад, удаадахи жэлһээ Заха-Толгойнгоо эхин һургуулида ехэ наһатанда ном, бэшэг зааба. Хяагта олон тоото грамотануудаар шагнагдаһан юм.

Коммунис партиин зэргэдэ 35 жэлдэ, зоотехнигээр 33 жэлдэ ябажа, 45 жэлдэ үргэлжэ малай ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ, эрдэм ухаанай түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хүбитаяа оруулаа бэлэй.

Нютагайнгаа гурбан артельнүүдэй нэгэдэжэ томодохогдомол «Коммунизм» колхоз болгогдоходо, 1952 онһоо, пенсидэ гаратараа ахамад зоотехнигээр хүдэлөө юм. Наһанайнгаа амаралтада гараадшье байхадаа, совет болон ажахын хүдэлмэриин ехэ дүй дуршэлтэй болоһон Чимит-Дари Манзаровна Ульдэргынгөө сомон зүблэлэй түрүүлэгшээр удаан ажаллаа һэн.

1951 онһоо КПСС-эй Буряадай обкомой Пленумэй гэшүүнээр хоёр дахин, мүн партиин Яруунын райкомой гэшүүнээр, райсоведэй болон сельсоведүүдэй депутадаар нэгэнтэ бэшэ һүнгагдаһан Чимит-Дари Манзаровна гүрэн турынгөө медальнуудаар, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй болон райкомуудай, МТС болон колхозуудай Хүндэлэлэй хотын колхозно-кооперативна һургуулиие дүүргэжэ ерэһээр, нютагтаа, Улаан Харгааната гэжэ артелиин хүтэлбэрилэгшөөр, удаалан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр хүдэлөө һэн.

1937—1939 онуудта Чимит-Дари Жигмытова Улаан-Удын хүдөө ажахын коммунис һургуулида һуража, багаһаа дурагай мал ажалай зоотехник мэргэжэлтэй болоо бэлэй. Мүн тэндэл һуража ябахадаа, партиин гэшүүнээр абтаа һэн. 1940 онһоо Чимит-Дари Манзаровна Яруунын райсоведэй гүйсэдкомой аппарадта зоотехнигээр хүдэлхэдөө, райононгоо ниитын малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, эрдэм ухаанай түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хүбитаяа оруулаа бэлэй.

Нютагайнгаа гурбан артельнүүдэй нэгэдэжэ томодохогдомол «Коммунизм» колхоз болгогдоходо, 1952 онһоо, пенсидэ гаратараа ахамад зоотехнигээр хүдэлөө юм. Наһанайнгаа амаралтада гараадшье байхадаа, совет болон ажахын хүдэлмэриин ехэ дүй дуршэлтэй болоһон Чимит-Дари Манзаровна Ульдэргынгөө сомон зүблэлэй түрүүлэгшээр удаан ажаллаа һэн.

1951 онһоо КПСС-эй Буряадай обкомой Пленумэй гэшүүнээр хоёр дахин, мүн партиин Яруунын райкомой гэшүүнээр, райсоведэй болон сельсоведүүдэй депутадаар нэгэнтэ бэшэ һүнгагдаһан Чимит-Дари Манзаровна гүрэн турынгөө медальнуудаар, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй болон райкомуудай, МТС болон колхозуудай Хүндэлэлэй түрүүлэгшээр хүдэлөө һэн.

1937—1939 онуудта Чимит-Дари Жигмытова Улаан-Удын хүдөө ажахын коммунис һургуулида һуража, багаһаа дурагай мал ажалай зоотехник мэргэжэлтэй болоо бэлэй. Мүн тэндэл һуража ябахадаа, партиин гэшүүнээр абтаа һэн. 1940 онһоо Чимит-Дари Манзаровна Яруунын райсоведэй гүйсэдкомой аппарадта зоотехнигээр хүдэлхэдөө, райононгоо ниитын малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, эрдэм ухаанай түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хүбитаяа оруулаа бэлэй.

Чимит-Дари Манзаровна Жигмытова...

МҮН ЭНДЭ тэрэнэй аха Балдан Манзарович Жигмытов (Жигмэдэй Балдан) тухай дурдаха дуран хүрэнэ.

1903 ондо түрэһэн ори ганса хүбүүгээ эхэ, эсэгэнь долоо наһа хүрэхэдэнь лама болгожо, үзэг бэшэгтэ оруулха һанаатай Зүүн-Ульдэргэһөө наяад модоной газарта оршодог Анаагай дасанай хубарагай һургуулида хоёр жэл сэ тэргэ, шаргааршье шэрээд ядэһан байгаа. (Тэрэ үедэ Зүүн-Ульдэргэ Анаагай приходой байһан юм). Гэртэхинэйнгээ хэдышье дасан абаашахадань, морёор ябаһан эхэ, эсэгэнгээ нютагаа бусамсаар, хүбүүниинь тэмгэ ой модон соогуур гүйнөөр гэртээ ерэлсээд лэ байдаг һэн. Тужа гэжэ ород дэрээбэнэй хажууда Жэгжэдтэнэй зүһалан байдаг һэн ха. Тиимэһээ Балдан ород үхибүүдээр нүхэсэжэ наадаһаар, ород хэлэ, үзэг номдо һураһан байгаа.

Буряадай республикада 1929 ондо автомашинын жолоошодой курсын нэгэдэхэдэ, Балдан Жигмытов Хэжэнгын Мантаб гэгшэтэй суггаа һуража дүүргэнээр, 1960-аад онуудаар, наһа баратараа олохон лэ маркын машинануудые үргэн Яруунын харгыгаар жолоодоһон намтартай.

Гушаад, дүшөөд онуудаар «гал тэргэнүүд» олошоржо эхилээ һэн. Эндэ нэгэ ушар дурдая. Балдан Жигмытов тэрэ үеэр Яруунынгаа аймагай дарганарые шэрэдэг байгаа. Тэдэнэр жэлэй дурбэн сагта ходол яаралтай ябадаг аад, нэгэтэ Улаан-Удэһөө Яруунын түб зоржо гарахадаа: Балдан-ахай бүхы түргэн гүйдэлөөрнь табилуулыш гээ һэн ха. Хүнгэн «Эмка» машинынгаа скоростие дурбэн дээрэ болгоод, часай 50—60 модо харуулан гүйлгэжэ ябахадаа Балдан ахаймнай:

Ногоохон пассажирска
хуугаилан байна,
Нохойнгоо станцида
дүтэлбэ гүб...

гэжэ дуу татасагаан ябахадань, хажуудахи нүхэдынь газар эригнээд досоомнай муудаба гэлдэн, түргэн ябуулыш гэһэндээ торожо, түргөөр байлгыш, удаан болгыш гэлдээ һэн гэхэ.

Балдан Манзарович гансашье аймаг зургаанда бэшэ, мүн Ульдэргэ нютагтаа олон маркын автомашина жолоодоһон, тэдэнээ һаадгүй ашагланаһан, гансашье нютаг, районой бэшэ, мүн бүхы Буряад ороной түрүүшын жолоошодой нэгэн ябаа юм...

Ульдэргын арадай музей соо нютагай хамтын ажахын эгээл түрүүшын түрүүлэгшэ Чимит-Дари Манзаровна, эгээл түрүүшын жолоошон Балдан Манзарович — дүү, аха хоёр Жигмытовтэнэй дүрэ зурагууд намтартаяа зэргэлээд байха ёһотой аад, мүнөөдөө үгы байһаниинь гайхалтай. Энэ дутагдалые Ульдэргэ нютагай олониитэ зүбшэжэ, эб ёһоор, нэгэ үгөөр бэлдүүлхэ аабза гэжэ һанагдана.

Цырен ЧИМИТОВ.
худөө бэшэгшэ.

Загаһата нютаг.
Хэжэнгэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: КПСС-эй Буряадай обкомой Пленумэй гэшүүнээр хоёр удаа һүнгагдаһан, Яруунын районой Ульдэргын колхозой анха түрүүшын түрүүлэгшэ ябаһан Чимит-Дари Манзаровна ЖИГМЫТОВА, (1940-өөд оной фотоһоо бүүлгабари).

Солбон АНГ

«ЭНЖЭШНИ—Г ЭНЭЭХЭНШНИ

Сүмэ шүүмжэлэл
болошоһон
Сагай байгаали соо
ябахадаа,
Сүмэрдэг болошоһон
байдалаа
Сэдьхэлээрээ хамгаалхаа
һананам...
Өөрөө үхэтэрөө зобоһон
аад.
Хөөрөөд тэрэнээ
һайрхангүй,
Хүби заяанайнгаа
«хайраар»
Хүртэһэн шэнгидэл һанана
гүб!!
Сталин, Брежневэй үедэ
Салин, шангуудые
абалсаһан
Шадамар бэрхэ заримшуул
Шадаһаар мүнөөшье
байнхай.
Харин, юрэдөө, заримдаа
Харуулнагүй орден,
медальнуудаа,
Хуу булта сэрэгтэ
ябаһандал,
Колодконуудаараа
илгарнал.
Аргаша бэрхэ зоной
Алтан тархинуудшье
хэтэдэ;
Ажабайдалайнгаа ямаршье
болохотойнь
Андалдажал һаналаа
орхиходоод,
Адлил хуушанайхяараа
«урагшаа»
Абарга-баатарнуудтал
дабхихадаад,
Алдуу, эндүүрэлгүй,
сэбэрхэн,
Алхалнал, ударидан,
тэр урдахан...
Ингэжэ шүлэгүүдые
хэзээшье бэшээгүйб,
Уйлажа, дуулажа
байгаад.

* * *

Ингэжэ сэдьхэлээ
хэзээшье нэгжээгүйб,
Удхалжа, ухашалжа
байгаад.
Сагни намаяа али дабтаа,
дахуулаа гү,
Сог-галаараа
сухалдаад...
Али наһамнай
дуунахаяа байгаа гү
Ажабайдалаа согсолоод!
Залп замдаа
залгаһан хадамнай
айлгаад,
Залд гүүлэжэ байна гү!!
Али наһамнай арилхаяа
һанаад
Ама хэлээ алдаа гү!
Би дүлэтэжэ,
дүрэжэ байһандал
Дурбэн зүгтөө
дүүжэндээд,
Замби түби руу захагүй
удааналр
Зоя жаргал тушаа
хэлэлсээб.
Сагни хүрэжэ ерээд
намаяа
Сохихоһоо нааша
дахуулаа гү!!
«Сог болотороо бэшэ, —
гэжэ шуураад,
Шамда ондоо юунш
хэрэггүй»,—гээ гүб!!

Шэлээрхэ
шэгэ
Сэдьхэлэ
Шэлээгүй
Шабжаганаа
бэзэ
Шаасалдам
сагаар
Саазалуулна
шор
Саашалжа
поздуу
Сүмэ сохи
эпохонуу
Трагеди м
Түймэртэ
Уймартажа
Тингэхэдэ
Тэрэниие
Тобойлгохо
Энээхэн
Энээхэн м

Эбтэйхэн

Эбтэйхэнээ
Хадхуурта
Харбалдаа

Хадуурууд
Хаяал даа

Хамгаалжа
Харалсажа
Хүн түрэлт

Хүбүүн, б
Нюдөөрөө
Нүхэлжэ б
Нүгэлөөрө
Нураажа б
Баршад д
Баһажа б
Баатар б
һаахар х

Нэгэшье м
Бэе бэедэ
Бэе бэедэ
Бу малтаа
— Ямар
Ябажа гар
Ябаһан хо
Ярилдан н

Зүрхэн гаж

Зүйдэл зад

Замбин з

Заабари, з

Зоригой т

Зурагас г
сахи

Золигой т

Зондоо о

Энжэшни
энэ

Эжымни э

Зонуудай

Залажал я
толи

СССР-Э ШӨӨ Н

ЕССИИН

М. С. Г

4-дэ Кремль соо
ночевой түрүүлэгэй Верховно Совехудэлмэрэз үргэлбайгаа.

харааладаагүй
үргөөр хаража үзэ-
болоһон асууда-
эрэй заседани дээ-
хэлсэхэ болонобди
эгшээр һүүгша со-

адалтай тэмсэлые
дхаха тухай хэлэг-

гэмтэ ябадалай
байнаар арад зон,
ажалшад һанаагаа
гэжэ бидэ нэ-
хэлэһэн байнабди.
адай депутадуудаг
ухай хэлээ.
балгатай, зорюута
эн гэмтэ ябадал-
іха ябадалтай тэм-
хаха, ами наһан-
энхэдэнь, нэрэ хүн-
эөөридэнь гар хү-
наа эрхэтэдые най-
хамгаалха хэрэгтэй
дээрэ эрилтэ та-

хамта, КПСС-эй
итбюрогой гэшүүд-
хэлсээд, тус асуу-

Заабари, зо
ябуулга.

ХОЁРДОХИ
МОСКВА.
ССР-эй Гос
хүүлэбэрилэгш
—«Жениться
Белоруссиин
палын нэрэм
сосэ театрай ф
—«16-тай ба
наһатайшуулда
фильм. 19.05—
шале Конец
фильм. 20.45—
соглы, багаш
эй Верховно
дээрэ. 22.00—
«Под куполо
һайханай фи

Р. Б.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто

«1989 ондо партийна организациннуудта тоосоонууд болон һунгалтануудые үнэргэхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол ниитэлэгдэбэ. Мүн энэ хуудаһанда «Хүн зоной пенсионно тэдхэмжэ болон социальна хангалга һайжаруулха талаар хойшолошогүй хэмжээнүүд тухай» гэжэ гаршаг гай Совет Социалис Республикануудай Союзай Хуули уншагшадай анхаралда байха. КПСС-эй обкомдо болоһон зүблөөн тухай мэдээсэл газетын уншагшадай анхаралда байха.

Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри харуулһан Цыбен Цыренжаловай фоторепортаж нэгэдэхи хуудаһанда байха.

Газетын гурбадахи хуудаһанда Александра Каратаевагай «14-һөө 20 хүрэтэр» гэжэ гаршаг гай очерк барлагдаба.

Газетын дүрбэдэхи хуудаһан заншалта «Субботын галханда» зорюулагданхай.

СэнхиР экран

СУББОТО, 5

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минутэ». 9.35—Гэрэй академи. 10.05—Жэлэй дурбэн саг. Август. 11.05—Мультфильм. 11.40—Удмуртын АССР-эй Гурэнэй дуу, хатарай «Италмас» ансамблиин концерт. 12.30—«Социалис оронуудта». 13.00—«Очевидное-невероятное» гэһэн дамжуулга. 14.05—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 14.20—«Голоса звезд» гэһэн дуушадай бүлэгэй концерт. (Канада). 15.15 — Мультфильмнүүд. 16.00—Суббото—түрэлхидэй үдэр. 17.30—«Проделки сорванца»—үхибүүдтэ фильм. 18.40—«Возьму себе боль твою»—баримтата фильм. 19.20—Уласхоорондын шэнжэлэл. 20.20—Василий Шукшинай фильмүүд болон рольнууд. «Странные люди»—уран һайханай фильм. 22.00—Время. 22.35—Кукольна театр тухай. 23.35—«Мюзик Саммит» «хүгжэмтэ рингдэ». Хиросима ба Нагасаки хотонууд дээрэ атомна бомбо хаяһан үдэртэ зорюулагдаһан ябуулга.

ХОЁРДОХИ МОСКВА.

Кино, театрнуудта

«РОДИНА»
Тринадцатая невеста принца — в 9-50, 16-30, Болезнь любви (2 серии) — в 11-30, 14, 18-10, 20-50, Воробей тоже птица — в 23-20.

«ПРОГРЕСС»
Красный зал — Болезнь любви (2 серии) — в 10, 12-40, 15-20, 18-10, 20-50. Зеленый зал — Турбаза «Волчья» — в 9-40, 11-30, 13-30, 15-30, 17-30, 19-30, 21-30.

«ЭРДЭМ»
Заколдованный мальчик — в 9-40, 12-50, 14-20, Роковая ошибка — в 11, 15-50, 17-50, 19-50, 21-40.

«ОКТЯБРЬ»
Звонят, откройте дверь — в 9-40, 14-30, ЧП районного масштаба — в 11-10, 12-50, 16, 18, 20, 21-50.

«ЗЕЛЕНЫЙ»
Мужчина и ж
лет спустя —
«ВОСТОК»
Приключение
в 13-30, Жен
го лейтенан
15, 18, 21.
«БАЙКАЛ»
Мультфильм
ражение по
18-30 20-30.

АМАРАЛТЫНГАА ХАҺАДА...

Журналист, Хойто-Байгалай районой газетын редактор, Владимир Васильевич Островский оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха асуудалаар газетынгээ нюурнууд дээрэ һонирхолтой олон материалнуудые эмхидхэжэ хэблүүлдэг юм. Дурсагдагша асуудалаар нухэр Островский өөрөөшье шүүмжэлхы статьянуудые үеүе болоод лэ бэшэжэ байдаг. Ажалһаа сүлөө саггаа Владимир Васильевич өөрынгөө мотоорто онгосоор Байгал дээгүүр, мүн энэ далайда хойто бэеһээнь шудхан ородог Дээдэ-Ангара голые үгсэжэ байгаалиие адаглан шэнжэлхэ дуратай юм.

Һаяшаг Вл. Островский өөрынгөө дүтын нухэр, «БАМ» гэжэ газетын корреспондент Антон Степанович Кривой гэгшэтэй амаралтынгаа хаһадаа Байгал дээгүүр, Сэлэнгые үгсэжэ аяншалгада ябаба.

Эрхүүгэй комсомолой шангай лауреат А. С. Кривой, «Советская Россия» газетын корреспондент Ал. Щеголевтой хамта Красноярска хизаарһаа эхилээд, Шэтын область хүрэтэр хоёр һара соо декабристнуудай ябаһан, ажаһуурһан газарнуудаар аяншалһан юм. Тиигэжэ эдэ нүхэд СССР-эй Журналистнуудай холбооной Эрхүүгэй эмхиин зүгһөө «Москва-гай тракт» гэһэн хэблэлэй 10 хуудаһан хэмжээтэй ном бэшэжэ хэблүүлээ һэн. Гадна Антон Степанович 1979 ондо Ангарын эхиннээ һүүл хүрэтэрнь мүн лэ аяншалжа, «Одото Ангара» гэжэ ном хэблүүлээ. Тэрэнь ВЛКСМ-эй ЦК-гай, мүн СССР-эй Госкомиздадай гурбадахи шанда 1980 ондо хүртөө бэлэй. А. С. Кривой БАМ-ай Эрхүүгэй, Буряадай участогууд дээрэ корреспондентээр арбан жэлдэ ажаллажа байна.

Дурсагдагша хоёр нүхэд недэндо Дээдэ-Ангарын эхиннээ һүүл хүрэтэрнь 15 хоног соо һэлюуртэ онгосоор аяншалһан юм.

— Северобайкальск хотоһоо гаража Байгал далай дээгүүр арбаад үдэр аяншалаабди. Дурбэн үдэрынь шуургатай байжа, тэрэниие хүлеэхэ баатай болоо һэмди, — гээд Антон Степанович хөөрэнэ. —Наашаа гарахадаа Баргажан голые үгсэхэ Баргажан һуурында хүрөөбди. Хаа хаанагүй Байгал далайе, тэрээндэ шудхадаг гол горхонуудые унуули модоор, нефтеэр бузарлаһан ушар үзэгдөө, — гэжэ нухэр Кривой хэлэнэ.

— Энэ аяншалгаяа Монголой Арадай Республикын Хубсэгэл нуур хүрэтэр үргэлжэлүүлхэ хүсэлтэйбди. Тиихэдээ гол түлэб мүнөө саггта байгаалида харша зүйлнүүдые хэжэ байһан ушар тэмдэглэнэбди. Саашадаа энэ аяншалгынгаа дүн согсолжо, байгаали хамгаалха асуудалаар тусхай ном бэшэхэ бодолтойбди. Северобайкальскһаа Баргаженай-Адагаар Байгалай эрьеүүд яналал үзэмжэтэй, зүн соогоо гээшэ ха. Харин тэндэһээ Кабанскын районой Оймор тосхон хүрэтэр, дам саашадаа энэ Улаан-Удэ хүрэтэр Байгал далай болоод Сэлэнгэ гол ехэ бузарлагданхай. Эрье зубшаад хара хөөһөөр мушхарна, нэгэшье загаһан хахуулида ороногүй. Янза буриин бог ноохой урдажа ябаха юм. Сэлэнгын целлюлозно-картоной комбинат сэбэрлэлгын ёһотой түхеэрэлгэгүй байнаар, — гэжэ нухэр Островский голхоронгёор мэдүүлбэ.

Владимир Островский онгосынгоо мотоор хүдэлгэжэ, һууридаа һуугаад, гаазаа дараба. Дун сагаахан «Анисия» долги сасан Сэлэнгэ өөдэ замаа үргэлжэлүүлбэ.

Б. ЖАНЧИПОВ.
Авторай фото.

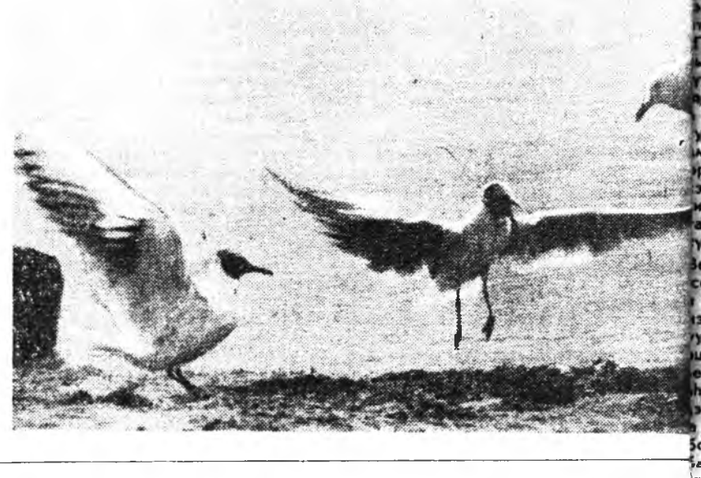

УРДАНАЙ ТҮРЫН ДУУНУУД

Алтан байхаяа яагаабши,
Абдар соогоо байха бэлэйш.
Албата түрэхэеэ яагаабши,
Абынгаа нютагта байха
бэлэйш.
Хилууса* байхаяа яагаабши,
Хүдөөе амбаар һахиха
бэлэйш.
Хүбүүн түрэхэеэ яагаабши,
Абынгаа нютагта байха
бэлэйш.

* * *

Хада хүрэтэр хайлаарай,
Хадамаа һанаад болёорой,
Үбэр хүрэтэр хайлаарай,
Үбгэнөө һанаад болёорой.

* * *

Хатуу шэрүүн байбалынь
Хангай—янгай тогооень,
Хаян, шэдэн ерээрэй.

Буруу юумэ хэлэбэлынь
Булхан-ялхан тогооень
Бута шэдэн ерээрэй.

* * *

Тоентэйхэн зээрдээрээ
Үбэрхэн газараа бүнжүүлэе,
Түрэ ёһо хоёроо
Зонтой байжа бүтээе!
Ебуутайхан зээрдээрээ
Ёһынгоо газарые бүншүүлэе,
Ёһо түрэ хоёроо
Зонтой байжа бүтээе!

* * *

Хандагайн шүрбэнэ наншажа,
Халюун дахаяа шэдэе.
Халюун дахын шэнэдэ
Энэ түрэдөө үмдэе!
Бугын шүрбэнэ наншажа,
Булган дахаяа шэдэе.
Булган дахын шэнэдэ
Энэ түрэдөө үмдэе!

* * *

Хойто жалгын шэлүүһэн —
Хонинои шэнээн шэлүүһэн,
Хойтол хүлдөө бүдэртэй,
Хоншоор дээрээ
мэлзээтэй!
Тиимэл һайхан шэлүүһэ
Хэнэй хүбүүн харбажа,
Мэргэн соло дуулдахаб!
Урда жалгын шэлүүһэн —
Унаганай шэнээн шэлүүһэн,
Урдал хүлдөө бүдэртэй,
Ууса дээрээ тэмдэгтэй.
Тиимэ һайхан шэлүүһэ
Хэнэй хүүхэн хайшалжа
Уран соло дуулдахаб!

* * *

Гунан үхэрөө үдхэжэ,
Гурбан дото дүүргэбэбди.
Гурба-дурбэтэйнөө
хүмүүжүүлжэ,
Худа урагууд болобобди.
Дунэн үхэрөө үдхэжэ,
Дурбэн хото дүүргэбэбди.
Дүрбэ-табатайнаа
хүмүүжүүлжэ,
Худа урагууд болобобди.

* * *

Дурбэн тээньди тэлэжэ,
Гэрэй ёһо тиимэл даа.
Гурбан тулга тулажа,
Гуламтын ёһо тиимэл даа.
Дурбэн төөлэй хүндэжэ,
Түрын ёһо тиимэл даа.

* Хилууса — үүдэнэй шэбхэ. суурга.

СПОРТЛОТО

1989 оной июлиин 30-да үнэргэгдэһэн 31-дэхи тиражай дүнгүүдые «Союзспортлотогой» нэгэдэл согсолбо.

«45-наа 6-ень тааха спортлото». 1.372.709 билет ороо. Зургаан номер (1 карточка) таагшад—10.000 түхэриг, табан номер (64 карточка) таанан хүнүүд—710 түхэриг, дурбэн номер (2.408 карточка) таагшад — 25 түхэриг, гурбан номер (30.084 карточка) таанан хүнүүд 3 түхэриг абаха байна.

«36-наа 5-ень тааха спортлото». 14.330.942 билет ороо. Табан номер (197 карточка) таанан хүнүүд — 2.201 түхэриг, дурбэн номер (13.927 карточка) таагшад — 48 түхэриг, гурбан номер (261.886 карточка) таанан хүнүүд 4 түхэриг абаха.

31-дэхи тиражай биледүүдээр, 22-дохиһоо 31-дэхи тираж хүрэтэр хабаадаһан 10 тиражай билетүүдээр шүүбэринүүд августын 14-һөө 1989 оной сентябриин 14 болотор түлэгдэхэ. **(ТАСС).**

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91—2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95 собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35 Н-03534. Заказ № 180. Индекс 04613